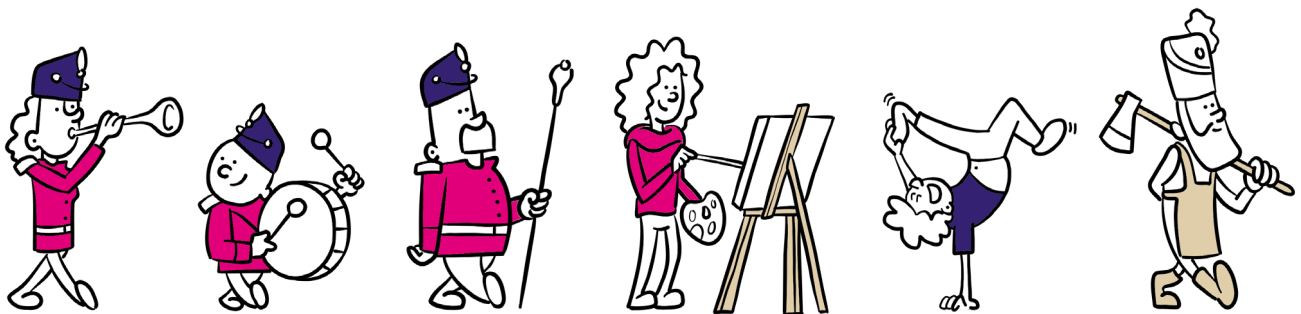

Vonk[★]

Cultuurvisie Bronckhorst 2025-2035

gemeente Bronckhorst

Cultuurvisie Bronckhorst 2025-2035

In ieder van ons schuilt creativiteit die aangewakkerd kan worden — of dat nu is via een festival, een muziekvereniging, een broedplaats voor jong talent of een avond vol verhalen. In Bronckhorst is er al veel, maar het verdient meer richting, ruimte en erkenning. Niet alleen om te behouden wat goed is, maar juist om nieuwe energie, experiment en bijvoorbeeld jongerencultuur een plek te geven.

Veranderende behoeften vragen om een nieuw élan. Deze Cultuurvisie biedt richting voor de toekomst. We kiezen voor een brede en inclusieve benadering van cultuur, waarin ruimte is voor traditie én vernieuwing, voor jong talent én ervaren makers.

We gaan aan de slag met vier programma's die cultuur verbinden met ontmoeting, ontwikkeling, identiteit en welzijn. Zo maken we cultuur tot een vanzelfsprekend onderdeel van een gezonde, vitale en toekomstbestendige samenleving.

Een vonk is het moment waarop iets ontstaat. We nodigen je van harte uit om nieuwsgierig te zijn, mee te doen en samen iets moois te creëren.

Hans Puijk

Wethouder Cultuur
Gemeente Bronckhorst

Leeswijzer

Deze Cultuurvisie Bronckhorst 2025–2035 sluit aan bij de bredere strategische koers van de gemeente, zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie Bronckhorst 2035. Door dezelfde tijdshorizon te hanteren, ontstaat er beleidsmatige samenhang. Cultuur kan zeker ook bijdragen aan de in de Omgevingsvisie geformuleerde ambitie; een 2 x zo mooi Bronckhorst.

Deze Cultuurvisie heeft als startpunt een beschrijving van de horizon in 2035, om vervolgens in te gaan op de stand van zaken anno 2025 en de gewenste ontwikkelingen. Aan de ambities wordt invulling gegeven in vier programma's, die ook nog kunnen worden geprioriteerd. We sluiten af met monitoring/evaluatie.

Inhoudsopgave

• 2035	4
• 2025	5
• Uitgangspunten voor deze cultuurvisie	8
• De programma's	11
• Monitoring/evaluatie	15
• Bijlagen	18

Ontwikkeling van de visie

Deze visie is in lijn met de eerder vastgestelde beleidsnota's en visies, zoals de Omgevingsvisie, de Woonvisie, de Woonzorgvisie, de Uitgangspuntennotitie Sport en Leefbaarheid, Bestaanszekerheid, Omgevingsprogramma Landelijk Gebied. Daarnaast is in 2024 met inwoners gesproken over een Leefbaar en Sportief Bronckhorst. Uit die gesprekken en de aanvragen is gebleken dat ontmoeting belangrijk is voor inwoners en culturele activiteiten bijdragen aan leefbaarheid. Verder zijn gesprekken geweest met de musea, culturele ondernemers, verenigingen en stichtingen.

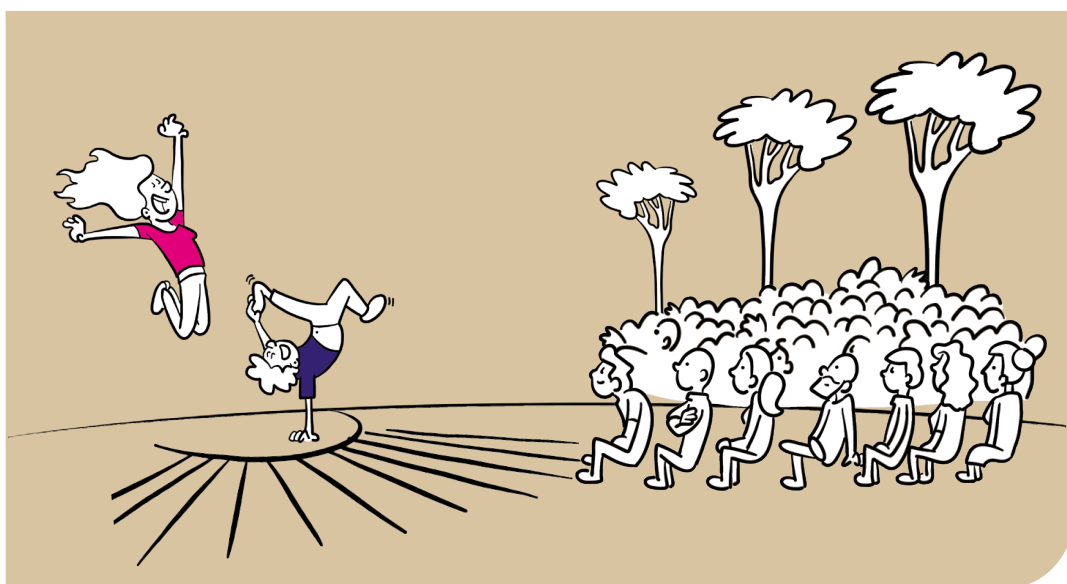
2035

Bronckhorst is een plek waar cultuur en natuur elkaar ontmoeten. Langs historische dorpspleinen en idyllische paden verrijzen tijdelijke kunstinstallaties die de omgeving verrijken, terwijl muzikanten en theatermakers onverwachte plekken transformeren tot podium. Festivals en culturele initiatieven brengen bewoners en bezoekers samen in een gedeelde beleving van verhalen, muziek en visuele kunst.

Door deze culturele initiatieven ontstaan waardevolle ontmoetingen. Van jong tot oud vinden inwoners elkaar in muziek, dans, exposities en gemeenschappelijke projecten. Kunst en cultuur verbinden generaties, zorgen voor nieuwe vriendschappen en versterken het gemeenschapsgevoel. Dankzij een breed cultureel aanbod bouwen mensen hier aan een betekenisvol en rijk sociaal leven—een leven waarin ze elkaar ondersteunen, inspireren en samen gelukkig oud worden.

De uitgestrekte landschappen en schilderachtige vergezichten geven ruimte aan creativiteit en experiment. Makers vinden hier inspiratie in de stilte, de eeuwenoude boerderijen en de dynamiek van een gemeenschap die haar tradities koestert, maar tegelijk openstaat voor vernieuwing.

Bronckhorst is een cultureel speelveld - een plek waar creativiteit wordt aangewakkerd en mensen samen bouwen aan hun gemeenschap.

2025

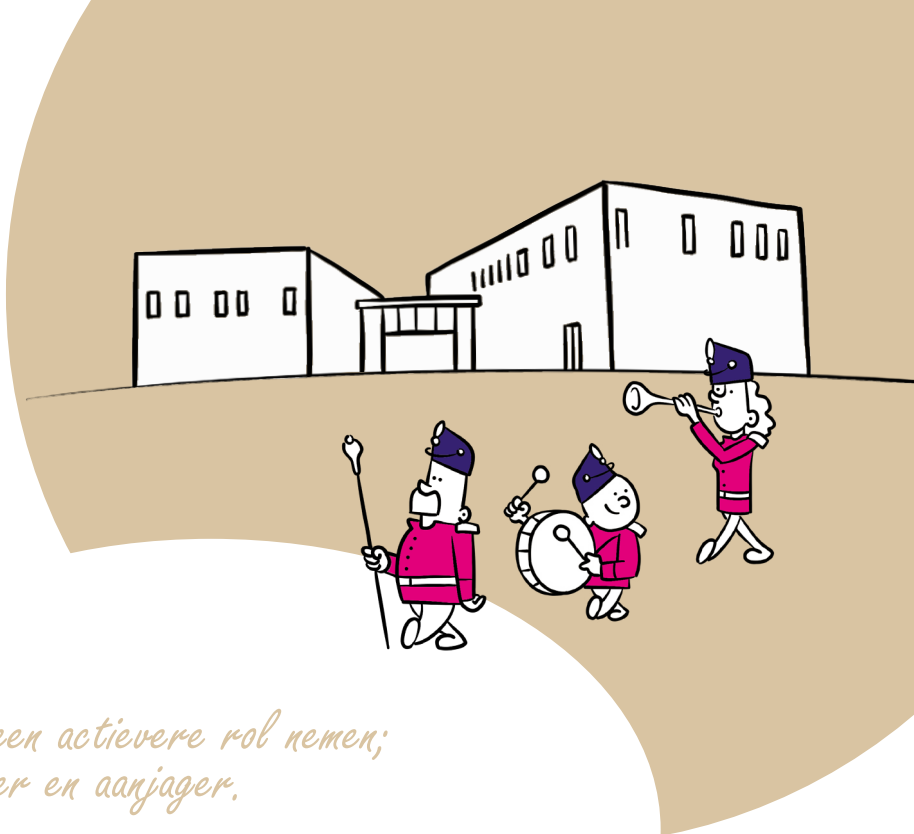
Gelegen in Gelderland, omarmt Bronckhorst haar landelijke charme en natuurlijke schoonheid, van schilderachtige dorpen tot uitgestrekte landschappen. Maar wie verder kijkt dan het groen en de ruimte, ziet ook een rijke culturele omgeving: meer dan 100 monumenten en kunstwerken in de openbare ruimte, tientallen culturele locaties, ruim 60 actieve verenigingen en stichtingen en legio activiteiten.

De voorzieningen voor cultuur in Nederland veranderen richting een nieuw systeem in 2029. In dit systeem werken de landelijke overheid, provincies, regio's en gemeenten samen. Ze zorgen er samen voor dat iedereen mee kan doen aan cultuur. De landelijke overheid maakt hierover afspraken en werkt aan plannen zoals het Nationaal Akkoord Amateurkunst en het Verdrag van Faro. Deze plannen zien cultuur als iets dat mensen verbindt, en geven aandacht aan meedoen, gezondheid en erfgoed.¹ De provincie Gelderland helpt hierbij met regelingen voor culturele voorzieningen en om mensen mee te laten doen. De regio Achterhoek is een erkende cultuurregio. Via het Cultuur- en Erfgoedpact (CEPA) en het Cultuur- en Erfgoed Akkoord werkt de regio aan een brede aanpak. Daarbij helpt cultuur mee aan een sterke en leefbare regio.

De gemeente Bronckhorst, onderdeel van de regio Achterhoek, speelt hierin een belangrijke rol. De gemeente maakt lokaal cultuurbeleid, werkt samen met andere organisaties en zorgt dat er ruimte is voor meedoen aan cultuur, talentontwikkeling en het versterken van de gemeenschap - ook al is er financiële druk en bezuinigt het Rijk.²

1. Met de term erfgoed in dit document wordt immaterieel erfgoed bedoeld
2. Zie bijlage 2 voor een uitgebreide omschrijving

*De gemeente wil daarom een actievere rol nemen;
als verbinder, ondersteuner en aanjager.*

Hoewel Bronckhorst rijk is aan culturele initiatieven, is de ondersteuning ervan op dit moment beperkt en grotendeels afhankelijk van de vrijwillige inzet van inwoners. Daar zijn we trots op, maar het is geen vanzelfsprekendheid. Teruglopende ledenaantallen, dubbele vergrijzing en beperkte financiële middelen zetten het culturele leven onder druk. Tegelijkertijd groeit het besef dat cultuur essentieel is voor de leefbaarheid van onze dorpen.

De gemeente wil daarom een actievere rol nemen; als verbinder, ondersteuner en aanjager. We zetten met deze cultuurvisie in op een cultuurbeleid dat inclusiever, toekomstgericht, lokaal geworteld en verbonden is met andere domeinen zoals zorg, welzijn, sport, onderwijs en economie. Niet langer zien we cultuur als iets 'extra's', maar als een onmisbaar onderdeel van een gezonde en vitale samenleving.

Deze visie markeert het begin van een nieuwe fase, waarin we samen bouwen aan een sterk cultureel fundament voor de toekomst van Bronckhorst.

De uitwerking van de Cultuurvisie in een Uitvoeringsprogramma 2026-2027 wordt gedaan in samenwerking met verenigingen, organisaties, kunstenaars en ondernemers. In dit Uitvoeringsprogramma worden concrete acties en middelen beschreven.

Missie en visie

Onze **missie** is om Bronckhorst te ontwikkelen als een levendig cultureel speelveld, een plek waar creativiteit wordt aangewakkerd en mensen samen bouwen aan hun gemeenschap.

We willen een omgeving creëren waarin iedereen toegang heeft tot cultuur en erfgoed, ongeacht achtergrond of leeftijd.

Onze visie is dat cultuur een essentieel onderdeel is van een gezonde en gelukkige samenleving. Bronckhorst biedt de ruimte en inspiratie om cultuur te verweven met het dagelijks leven.

Uitgangspunten voor deze cultuurvisie³

1. De rol van de gemeente: verbinden, ondersteunen en aanjagen

De gemeente Bronckhorst ziet cultuur als een kracht die gemeenschappen verbindt en versterkt. We hanteren een actieve rol waarbij we meedenken, ondersteunen en stimuleren. Dit sluit aan bij de uitgangspuntennotitie sport- en leefbaarheid, waarin de samenleving vraagt om een gemeente die energie geeft aan initiatieven en deze versterkt. Naast faciliteren zetten we ons in voor een solide basis voor culturele groei, waarbij ruimte is voor innovatie en langdurige ontwikkeling.

2. Een breed cultuurbegrip

In deze cultuurvisie wordt het woord cultuur gebruikt als alomvattende term voor wat wij noemen 'een breed cultuurbegrip'. Cultuur in Bronckhorst omvat daarmee een divers spectrum van kunstvormen, erfgoed, ambachten en gemeenschapsactiviteiten. Traditie en vernieuwing vullen elkaar aan en zowel professionele kunst als amateurkunst hebben een belangrijke plek.

Breed cultuurbegrip

Ons brede cultuurbegrip is inclusief:

- Kunst- en kunsteducatie: Beeldende kunst, muziek, dans, theater, literatuur, film en andere creatieve expressies.
- Erfgoed: Materieel erfgoed zoals monumenten en musea, maar ook immaterieel erfgoed zoals tradities, feesten, ambachten en rituelen.
- Cultuurparticipatie: Actieve deelname aan culturele activiteiten, zowel als toeschouwer als deelnemer.
- Media: Invloed van televisie, radio, films, internet en sociale media op de culturele beleving.
- Lokale cultuur: Lokale gebruiken, gewoonten, dialecten en regionale tradities.
- Gemeenschapspraktijken: Sociale interacties, gemeenschapsvorming en participatie in gezamenlijke activiteiten zoals culturele verenigingen en buurtverenigingen.
- Amateurkunst: Artistieke uitingen van niet-professionele kunstenaars en lokale kunstinitiatieven.
- Diversiteit en inclusie: Erkenning en waardering van verschillende culturele achtergronden, levensstijlen en perspectieven binnen onze samenleving.

De waarden van cultuur

Culturele waarde

Cultuur biedt mensen de kans om zich te uiten, creativiteit te verkennen en erfgoed te bewaren. Het verrijkt het leven door kunst, muziek, theater en literatuur toegankelijk te maken en bevordert diversiteit en zelfexpressie.

Sociaal-maatschappelijke waarde

Een bloeiende cultuursector versterkt sociale cohesie en gemeenschapszin. Culturele participatie verbindt generaties en achtergronden en draagt bij aan inclusie en emancipatie. Bovendien biedt cultuur educatieve kansen en draagt het bij aan persoonlijke groei.

Economische waarde

De culturele sector is een krachtige economische motor, die werkgelegenheid creëert en innovatie stimuleert. Creatieve industrieën dragen bij aan stedelijke ontwikkeling, toerisme en economische bedrijvigheid. Investeren in cultuur leidt tot duurzame economische voordelen en vergroot de aantrekkelijkheid van steden en regio's.

3. Waarde en prioritering

Cultuur heeft allerlei waarden die bijdragen aan een leefbaar, sociaal en aantrekkelijk Bronckhorst. We onderscheiden er drie: de culturele, sociaal-maatschappelijke en economische waarde. Deze waarden van cultuur worden evenwichtig meegenomen in beleidskeuzes. Bij de verdeling van schaarse middelen hanteren we een transparante en strategische benadering, waarbij impact leidend is.

4. Cultuur als integraal onderdeel van andere beleidsterreinen

Cultuur is verweven met verschillende domeinen, zoals toerisme, wonen, welzijn, sport en onderwijs (LEA).

5. Fair Practice Code als leidraad

In beleid en uitvoering hanteren we de Fair Practice Code als norm voor eerlijke, transparante en duurzame samenwerking binnen de culturele sector. Dit waarborgt eerlijke beloning, inclusiviteit en professionele ontwikkeling van culturele makers.

6. Regionale samenwerking en bestuurlijke afspraken

Bronckhorst investeert in samenwerking binnen de Achterhoek en stemt beleid af op de afspraken uit het Cultuur- en Erfgoedakkoord Achterhoek. Door gezamenlijke aanpak wordt de culturele infrastructuur versterkt en ontstaan nieuwe mogelijkheden voor deelname aan cultuur, talentontwikkeling en het verenigingsleven.

7. Gebiedsgericht cultureel netwerk

Dit betekent dat we per gebied onderzoeken wat de culturele behoeften en kansen zijn. We betrekken inwoners, verenigingen en instellingen om samen te bepalen wat nodig is. Zo bouwen we aan een sterk, lokaal gedragen cultureel netwerk dat aansluit bij de identiteit van elk gebied.

Bronckhorst hanteert in de omgevingsvisie het begrip '20 minuten-fietsgemeente', waarin ook ontspanning, cultuur en educatie staan. De fietstijd van 20 minuten fungeert als een praktische straal waarbinnen de ringenmodel-logica van Cor Wijn kan worden toegepast. Onderdeel van onze gebiedsgerichte benadering is een basis met culturele voorzieningen die structureel worden ondersteund. Het ringenmodel kan worden gebruikt om te bepalen welke voorzieningen dit zijn.⁴

De programma's

Voor het realiseren van de ambities ten aanzien van het culturele leven in Bronckhorst gaan we inzetten op uitvoering binnen vier programma's.

★ Vonk samen - programma Draadwerk

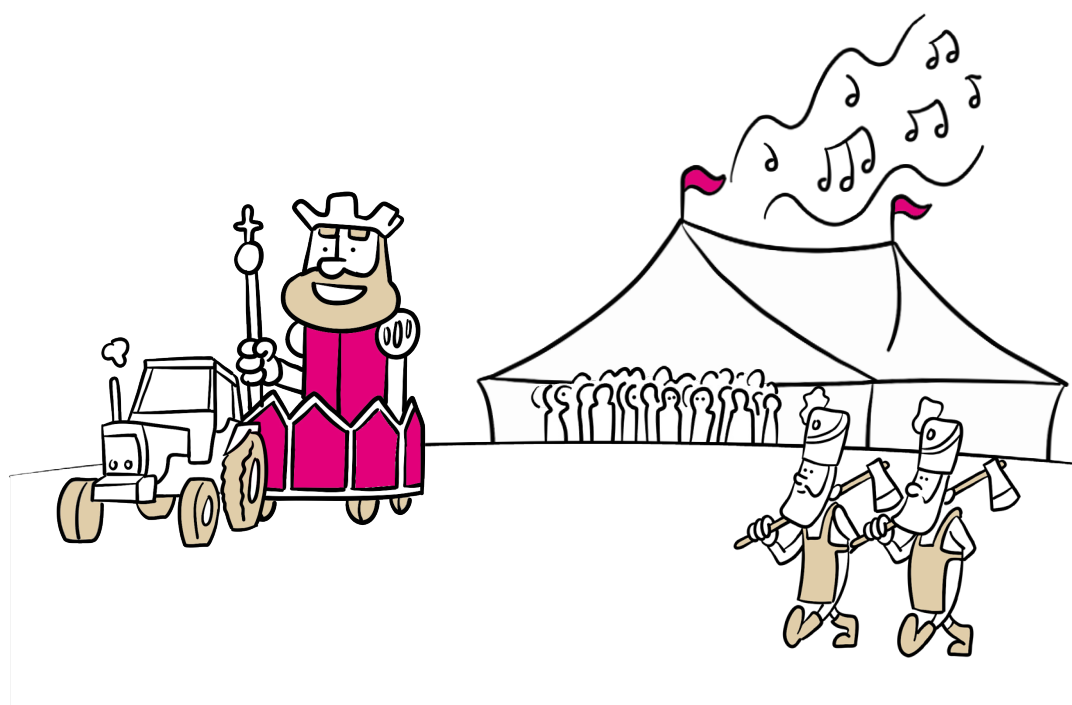
Ontmoeting, verbinding, gemeenschapsgevoel

Doel: Versterken van sociale samenhang en gemeenschapsgevoel via cultuur.

Kern:

- Het bieden van structurele ondersteuning aan amateurverenigingen en maatschappelijke organisaties, zodat zij een duurzame rol kunnen blijven spelen in het culturele en sociale leven van de gemeenschap.
- Stimuleren van gezamenlijke vieringen van tradities, feesten en herdenkingen.
- Vonk huiskamers ontwikkelen: versterken van ontmoetingsplekken zoals dorpshuizen, zorglocaties en bibliotheek tot culturele huiskamers.
- Bevorderen van nieuwe samenwerking tussen inwoners, verenigingen, scholen en bedrijven.

Beoogd effect: Meer verbinding tussen inwoners, jong en oud, nieuwkomers en gevestigden. Cultuur als middel om het 'naoberschap' te versterken.

✦ Vonk ontwikkelen - programma Bieblieven

Ontwikkeling, educatie en talent

Doel: Cultuur inzetten voor persoonlijke ontwikkeling, talentontplooiing en kansengelijkheid.

Kern:

- Cultuur- en erfgoededucatie zijn onderdeel van de brede ontwikkeling van kinderen in het kader van kansrijk opgroeien en sluit aan op de lokale educatieve agenda (LEA). We werken aan structurele borging via convenanten en samenwerking met maatschappelijke partners en verenigingen.
- Talentontwikkeling via laagdrempelige voorzieningen in de buurt.
- Laagdrempelige toegang tot culturele activiteiten voor alle inwoners, ongeacht leeftijd, achtergrond of beperking. We nemen drempels weg voor deelname, met speciale aandacht voor jongeren, nieuwkomers en mensen met een beperking.

Beoogd effect: Iedereen kan meedoen en zich ontwikkelen via cultuur, ongeacht achtergrond of omstandigheden.

★ Vonk beleven - Programma Kiek'n

Zichtbaar maken van verhalen, creativiteit en identiteit in de publieke ruimte

Doel: Kunst en erfgoed inzetten voor een aantrekkelijke leefomgeving, identiteit en economische versterking.

Kern:

- De vindbaarheid en zichtbaarheid van kunstenaars, onze collecties kunstwerken (schilderijen, kunst in de openbare ruimte en monumenten) en het aanbod van kunst en cultuur in onze gemeente vergroten.
- Meer aandacht voor immaterieel erfgoed, streektaal en volksverhalen.
- Vonk plekken creëren: tijdelijke broedplaatsen of pop-up podia
- Cultuurprofessionals inzetten voor opgaven rondom ruimtelijke kwaliteit en toerisme.

Beoogd effect: Kunst en erfgoed dragen bij aan trots, aantrekkingskracht en economische vitaliteit van Bronckhorst.

★ Vonk hebben - programma Kunstkracht

Kunst voor gezondheid en welzijn

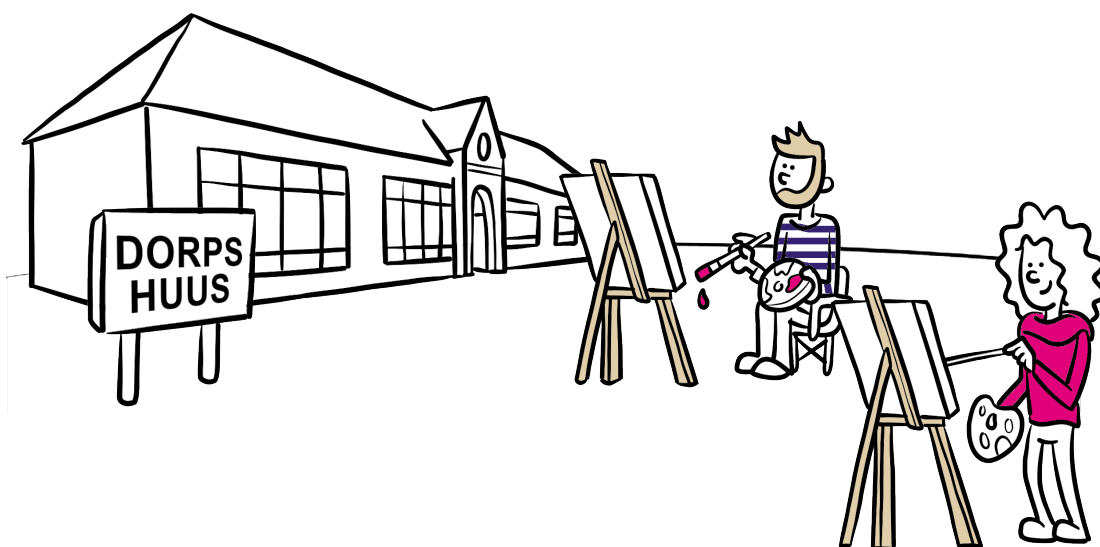
Doel: Kunst inzetten als middel om gezondheid te bevorderen, welzijn te versterken, verminderen van eenzaamheid en preventie te ondersteunen binnen het zorglandschap.

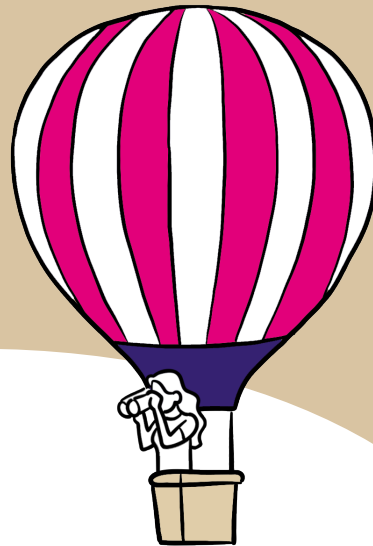
Kern:

- Kunstenaars worden ingezet in lokale welzijnsprojecten zoals “Praat vandaag over morgen”, waarbij zij met creatieve interventies gesprekken op gang brengen over ouder worden, gezondheid en gemeenschapszin.
- Onderdeel worden van de regionale aanpak voor Arts in Health, in samenwerking met zorginstellingen, welzijnsorganisaties en kunstenaars. Hiermee wordt een duurzame structuur voor kunstprojecten in zorg- en welzijnscontexten (zoals woonzorgcentra, GGZ, eerstelijnszorg) ingericht. Verbinding met Eén tegen eenzaamheid mogelijk.
- Innovatieve kunstprojecten worden gestimuleerd in domein zorg, wonen en welzijn.

Beoogd effect: Kunst draagt bij aan mentale veerkracht, sociale verbinding en positieve gezondheid. Cultuur wordt een vaste waarde in preventiebeleid en gezondheidsbevordering.

De transformatie van zorg naar gezondheid wordt ondersteund door creatieve benaderingen.

Monitoring/evaluatie

Elke twee jaar wordt een Uitvoeringsprogramma opgesteld en vindt een evaluatie plaats. Het eerste Uitvoeringsprogramma wordt opgesteld in het najaar van 2025 voor 2026/2027. In dit Uitvoeringsprogramma wordt voor de vier programma's en indicator/prestatie vastgesteld op basis waarvan wordt gerapporteerd. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van input uit bestaande monitoren, zoals de VerenigingsMonitor, Cultuur- en Erfgoedmonitor Gelderland en de Bibliotheekmonitor.

Cultuurvisie Bronckhorst 2025-2035

Missie

Bronckhorst te ontwikkelen als een levendig cultureel speelveld, waar kunst, cultuur en gemeenschap elkaar versterken. We willen een omgeving creëren waarin iedereen toegang heeft tot cultuur en erfgoed, ongeacht achtergrond of leeftijd.

Visie

Cultuur is een essentieel onderdeel van een gezonde en gelukkige samenleving. Bronckhorst biedt de ruimte en inspiratie om cultuur te verwerken met het dagelijks leven

Draadwerk

Meer verbinding tussen inwoners, jong en oud, nieuwkomers en gevestigden. Cultuur als middel om het 'naoberschap' te versterken.

Bieblieven

Iedereen kan meedoen en zich ontwikkelen via cultuur, ongeacht achtergrond of omstandigheden.

Kiek'n

Kunst en erfgoed dragen bij aan trots, aantrekkingskracht en economische vitaliteit van Bronckhorst.

Kunstkracht

Kunst draagt bij aan mentale veerkracht, sociale verbinding en positieve gezondheid. Cultuur wordt een vaste waarde in preventiebeleid en gezondheidsbevordering.

Bijlagen

Bijlage 1. Rijk – provincie – gemeente

Advies Raad voor Cultuur – Op weg naar een nieuw bestel in 2029

In januari 2025 zijn voor het eerst bestuurlijke afspraken voor cultuurbeoefening gemaakt en ondertekend door de minister van OCW, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Interprovinciaal Overleg. De kerngedachte is dat gemeenten, provincies en het Rijk zich samen inzetten voor cultuurbeoefening voor iedereen in Nederland. **Het doel is om iedereen de kans te geven om cultuur en erfgoed te beoefenen, wat bijdraagt aan persoonlijke ontwikkeling, mentale en fysieke gezondheid, en verbindt mensen. Dit wordt gezien als het ‘sociale cement’ van onze samenleving.**

De afspraken hebben drie hoofdambities:

1. Sterk ecosysteem voor cultuurbeoefening: Iedereen moet cultuur kunnen beoefenen, ongeacht leeftijd, woonplaats of achtergrond. Dit vraagt om een sterk netwerk van culturele organisaties, verenigingen en voorzieningen in stad en platteland.
2. De cultuur- en erfgoedbeoefenaar centraal: Het beleid wil aansluiten bij de diverse manieren waarop mensen cultuur beleven. De betrokken partijen willen de behoeften en barrières voor cultuurbeoefening in kaart brengen en aanpakken.
3. Verbinding met sociaal-maatschappelijke opgaven: Cultuur speelt een belangrijke rol bij sociale cohesie, mentale gezondheid en de leefbaarheid van wijken en dorpen. De samenwerking tussen cultuur en domeinen zoals zorg, welzijn en onderwijs wordt verder versterkt.

Volgens de Wet op Specifiek Cultuurbeleid zijn gemeenten verantwoordelijk voor het lokale cultuurbeleid en voor de voorzieningen van cultuureducatie en amateurkunst. In de propositie Samen Cultuur Borgen heeft de VNG in 2024 al aanbevelingen gedaan voor de rol van gemeenten. Haar streven is dat elke gemeente vanaf 2029 een (al of geen fysieke) voorziening voor cultuureducatie en -participatie kent, nauw verweven met het onderwijs en maatschappelijke partners.

Bezuinigingen en verschuivingen in Rijksbegroting

In de Rijksbegroting 2025 zijn er op verschillende onderdelen bezuinigingen en verschuivingen opgenomen die effect hebben op de culturele sector. Enkele belangrijke ontwikkelingen op het gebied van cultuur en gerelateerde sectoren zijn:

1. **Bezuinigingen op cultuur:** Er is een structurele bezuiniging van €50 miljoen per jaar op de cultuursector. Dit heeft onder andere impact op subsidies voor culturele instellingen.

gen en organisaties. Er wordt gestreefd naar een effectievere inzet van het cultuurbeleid, met nadruk op de bereikbaarheid en inclusiviteit van cultuur.

2. **Media:** Ook op het gebied van de media is er sprake van bezuinigingen. Dit betreft onder andere een vermindering van de subsidies voor publieke omroepen en media-instellingen. Dit kan gevolgen hebben voor de programmering en investeringen in lokale en regionale omroepen.

De financiering van lokale omroepen gaat door een aanpassing van de Mediawet per 1 januari 2028 via de Rijksoverheid lopen. Dit zorgt volgens de NLPO voor een stabielere en onafhankelijker financiële basis voor de omroepen. Daarmee verdwijnt het niet geoormerkte bedrag uit het gemeentefonds maar óók de wettelijke taak voor gemeenten om een lokale omroep te faciliteren. Waar op dit moment een lokale omroep per gemeente is aangewezen (in Bronckhorst is dat Radio Ideaal), zal dan een streekomroep per streek worden aangewezen.

3. **Bibliotheken:** naar verwachting wordt in 2026 de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen gewijzigd en gaat er een zorgplicht gelden. Dat betekent dat gemeenten de wettelijke taak krijgen om ervoor te zorgen dat inwoners toegang hebben tot een volwaardige bibliotheek. Het Rijk keert in 2025 en 2025 €2,95 uit als decentralisatie-uitkering. Daarna wordt dit bedrag aan het gemeentefonds toegevoegd.
4. **Erfgoed:** De landelijke ontwikkelingen ten aanzien van immaterieel erfgoed in Nederland zijn sterk beïnvloed door het Verdrag van Faro. Dit verdrag, dat in 2005 werd gepubliceerd door de Raad van Europa, benadrukt de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving en stelt de mens en de samenleving centraal in relatie tot erfgoed.
5. **Nationaal Akkoord Amateurkunst:** met een Nationaal Akkoord Amateurkunst zet het Rijk in op een structurele, samenhangende aanpak van ondersteuning van amateurkunstgroepen. In 2023 en 2024 zijn middelen beschikbaar gesteld voor pilotprojecten die de basis vormen voor dit akkoord. De pilotregelingen ondersteunen projecten gericht op discipline-ondersteuning en inhoudelijke versterking van amateurkunstbeoefening. Deze pilotprojecten zullen de input en basis vormen voor een structurele en samenhangende aanpak van de ondersteuning van amateurkunstgroepen vanaf 2025. Dit betekent dat amateurkunstgroepen en -verenigingen kunnen rekenen op structurele en langdurige ondersteuning om hun activiteiten voort te zetten en te ontwikkelen.

In 2024-2025 loopt in Gelderland een grote pilot die input moet leveren voor het uiteindelijke akkoord. Via proeftuinen / Field Labs worden bouwstenen opgehaald voor het Nationaal Akkoord.

Regionale samenwerking

In 2024 heeft het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de Achterhoek erkend als Cultuurregio. Deze erkenning is het resultaat van jarenlange samenwerking in de Achterhoek op het gebied van cultuur en erfgoed, met het Cultuur- en Erfgoedpact (CEPA). Cultuurregio Achterhoek is onderdeel van Landsdeel Oost en heeft daarmee een stem in landelijk cultuurbeleid en kansen en uitdagingen van onze regio kunnen landelijk worden geagendeerd.

Het CEPA geeft invulling aan haar programma 2025-2027 met ondersteuning van de provinciale regeling 'Culturele infrastructuur en cultuur- en erfgoedparticipatie januari 2025-december 2027.' Voor de versterking van cultuur- en erfgoedparticipatie is het verdrag van FARO over erfgoedparticipatie, een specifiek uitgangspunt van deze regeling. Net als bij de landelijke ontwikkeling ligt bij FARO de nadruk op de verbinding van cultuur met maatschappelijke opgaven. En erfgoed is onderdeel van cultuur.

Convenant Landsdeel Oost

In januari 2025 ondertekende cultuurregio Achterhoek dit convenant met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Met deze ondertekening verbindt de regio Achterhoek zich samen met 18 andere regio's in Nederland aan de afspraak om samen cultuur op de kaart te zetten. In het convenant 2025-2028 staan de afspraken die de verschillende overheden inclusief de cultuurregio Achterhoek hebben gemaakt over prioriteiten op cultuurgebied. Daarmee draagt de regio samen met alle andere cultuurregio's bij aan landelijk beleid en het versterken van de sector in het hele land. Aanvullend staan in het convenant specifieke afspraken die aansluiten op de behoefte van onze eigen regio.

Cultuur- en Erfgoed Akkoord Achterhoek

Met dit akkoord bundelen de acht gemeenten in de Achterhoek nog steviger hun krachten. Dat is ook nodig, want de culturele infrastructuur staat onder druk door de financiële onzekerheid vanuit het Rijk en de positie van gemeenten hierin.

Het Cultuur en Erfgoed Akkoord Achterhoek is het bestuurlijke kader van Cultuurregio Achterhoek. Het akkoord zet in op een domein overstijgende aanpak waarin kunst, cultuur en erfgoed bijdragen aan een vitale en aantrekkelijke regio. Het akkoord ambieert de versterking van de regionale basisinfrastructuur, meer financiële middelen en een solide bestuurlijke en ambtelijke inzet ten behoeve van een sterke Cultuurregio Achterhoek.

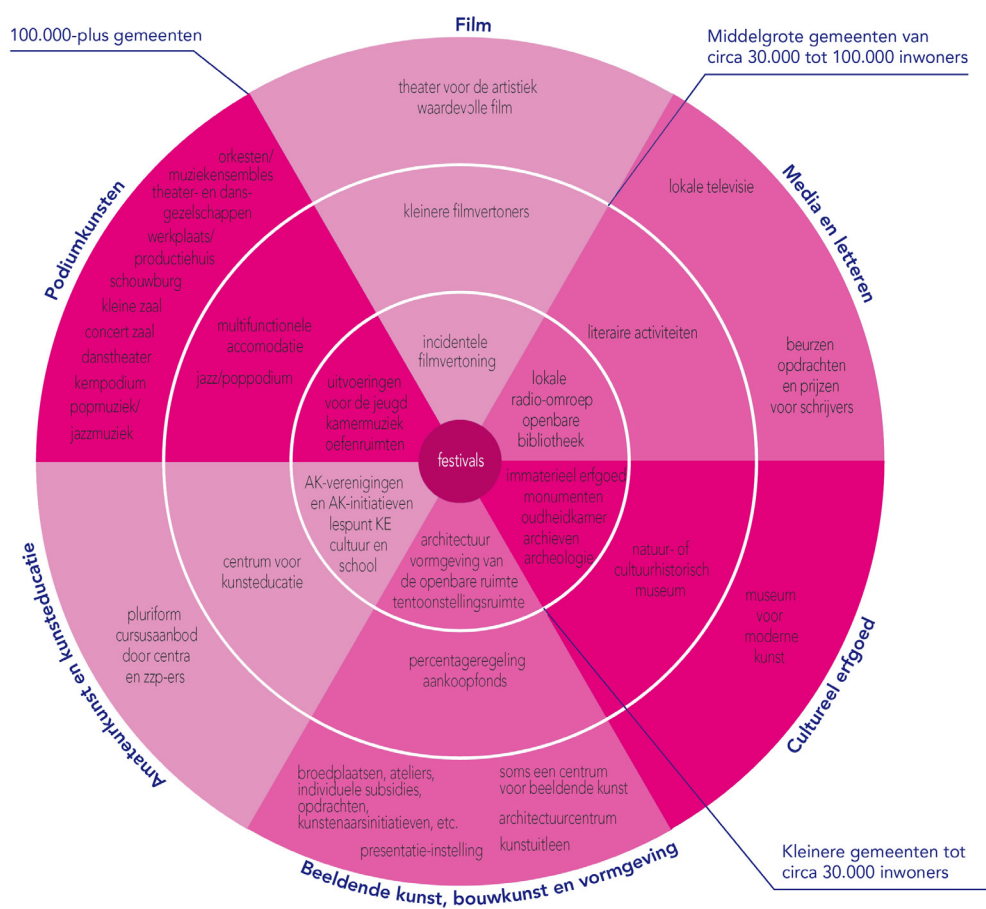
Dankzij de gezamenlijke investering van de provincie Gelderland en de acht gemeenten is het mogelijk om aan deze ambities te werken.

Bijlage 2. Ringenmodel Cor Wijn

Ringenmodel' voor de culturele infrastructuur van gemeenten, ontwikkeld door Cor Wijn. Het model is een instrument om na te denken over het culturele voorzieningenniveau van gemeenten.

Dichtbij als het kan, in de buurt bereikbaar op 20 minuten fietsafstand. Onderscheid maken in educatie, participatie en presentatie.

Bijlage 3. Overzicht rol/taakverdeling overheden

	Landelijk	Provincie Gelderland	Regio Achterhoek	Gemeente - lokaal
Rol/taak/ verantwoordelijkheid	- Rijksfondsen - Landelijke programma's op educatie en participatie: CMK, bestuurlijke afspraken amateurskunst - Wettelijke en financiële randvoorwaarden - Afsluiten convenant met Landsdelen - Faciliteren en ondersteunen regio's	- Regeling Cultuur- en Erfgoedparticipatie en versterken culturele basisinfrastructuur € 200.000 voor regionale infrastructuur Matching van gemeentelijke inleg voor de pactsamenwerking € 15.000 per gemeente - Lobby landelijke (cultuurregio's en Landsdeel Oost)	- Gezamenlijk investering in cultuur- en erfgoedpact €€ investeren in bovenlokale basisinfrastructuur - Stevige regionale positionering in andere domeinen - Lobby provinciaal - Kennisdeling cultuur en erfgoed	€€ investeren in lokale infrastructuur (locaties, aanstellingen, programma's incl. FTE ambtelijk - Jaarlijks € 20.000 investeren in cultuur- en erfgoedpact - Investeren in maatschappelijk voorzieningsniveau: voldoende culturele voorzieningen en aanbod - Continuïteit in financiering en lange termijn impulsen. Ook vanuit andere domeinen dan cultuur. Minder incidentele subsidies - Cultuur verankeren in (meerjarige) cultuurvisie en samenwerkingsconvenanten
BIS	Subsidie voor culturele instellingen met een specifieke functie in het nationale cultuurstelsel of instellingen die een kernfunctie vervullen in de stedelijke of regionale infrastructuur	- Provinciale ondersteuningsinstellingen zoals Cultuur Oost en Erfgoed gelderland - Ondersteuning van culturele presentatie instellingen die Gelders belang dienen	- Bovenlokale organisaties (DRU, Amphion, Theater de Storm etc.) - Bovenlokale makelaars - Makers	- Historische en culturele verenigingen en cultuurbeoefening in de vrije tijd - Lokale verbinders - Voorzieningen

Bijlage 4. Trends en ontwikkelingen

Sociaal-maatschappelijke veranderingen

De komende jaren neemt het percentage inwoners in de leeftijdscategorie 65-79 en 80 plus toe. Samen vormen zij in 2035 ongeveer een derde van de inwoners van Bronckhorst. De huidige senior heeft bovendien andere wensen en meer draagkracht dan voorheen, is veeleisender. Ook hier hebben we mee te maken.

De demografische verschuivingen met een toename van het aantal ouderen, de komst van jonge immigranten en de ontgroening beïnvloeden de deelname aan cultuur.

Door de vergrijzing krimpen de actieve culturele gemeenschappen.

Verenigingen onder druk

De ruim 50 muziekverenigingen, koren, schilderclubs, foto- en filmclubs, toneel- en dansverenigingen zijn een belangrijke voorziening voor een groot deel van de kunstbeoefenaars in Bronckhorst.

Het verenigingsleven wordt landelijk sinds 2018 gemonitord met de VerenigingsMonitor. De meest recente is in 2024 uitgevoerd ⁵. Deze monitor onderzoekt trends en thema's binnen de verenigingen en stichtingen voor actieve kunstbeoefening. In 2024 ervaart landelijk 86% van de vereniging een of meerdere knelpunten. De knelpunten die uit de monitor naar voren komen zijn herkenbaar voor Bronckhorst:

- Geringe aanwas van nieuwe leden en vergrijzing van het ledenbestand.
- Financiën, waarbij het gaat om hoge kosten van de artistieke begeleiding, hoge kosten voor huur en/of onderhoud van ruimten, dalende inkomsten uit optredens, voorstellingen of exposities, gebrek aan sponsors en afname van subsidie.
- Vrijwilligers/bestuur, waarbij het probleem dan vooral ligt bij een tekort aan en het vinden van geschikte bestuursleden.
- Zichtbaarheid en publieksbereik. Deze verenigingen hebben moeite om (nieuw) publiek te bereiken en om (lokale) media-aandacht te krijgen.

Daarnaast geeft landelijk 63% van de verenigingen aan dat hun bestuur behoefte heeft aan het vergroten of ontwikkelen van bepaalde vaardigheden en kennis. Men wil vooral werken aan netwerkvaardigheden, communicatievaardigheden, en strategisch denken en visieontwikkeling. De ondersteuningsbehoefte is er ook in Bronckhorst. Behoeften die ook genoemd worden zijn hulp bij fondsenwerving en coördinatie van vrijwilligers.

.....
5. Verenigingsmonitor 2024

Amateurkunstverenigingen zijn grijs en dat is prima.

Naast de waarde die de verenigingen hebben voor veel mensen staat het verenigingsleven ook onder druk door de trend dat individuele cultuurbeoefening populairder wordt ten opzichte van het verenigingsleven. Ook is er een tendens dat mensen vrijwilligerswerk liever projectmatig willen doen in plaats van verplicht in een vereniging(sbestuur).

Breed cultuurbegrip

Zowel in landelijk als provinciaal beleid verbreed het cultuurbeleid. Een breed cultuurbegrip omvat een ruime visie op cultuur. Het gaat niet alleen om traditionele vormen van kunst zoals schilderkunst, muziek en theater, maar ook om alledaagse culturele uitingen en sociale praktijken. Hierbij worden verschillende aspecten van het menselijk leven en samenleven erkend en gewaardeerd.

Een breed cultuurbegrip is ook het advies van VNG in 'Samen cultuur borgen'.⁶

Herwaardering van immaterieel erfgoed

In Bronckhorst zijn er verschillende vormen van immaterieel erfgoed die in de spotlight komen, van lokale ambachten tot volksfeesten en tradities. De veranderende context biedt de kans om dit erfgoed in een moderne context te plaatsen. Bijvoorbeeld, erfgoedparticipatie kan inwoners van Bronckhorst helpen om samen met culturele organisaties en instellingen nieuwe manieren te vinden om hun erfgoed door te geven aan jongere generaties, zonder het verlies van traditie. Tegelijkertijd kunnen nieuwe digitale vormen van erfgoedbehoud, zoals virtuele rondleidingen of online archieven, de toegankelijkheid en de verspreiding van het lokale erfgoed vergemakkelijken.

De landelijke ontwikkelingen ten aanzien van immaterieel erfgoed in Nederland zijn sterk beïnvloed door het Verdrag van Faro. Dit verdrag, dat in 2005 werd gepubliceerd door de Raad van Europa, benadrukt de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving en stelt de mens en de samenleving centraal in relatie tot erfgoed.

In de afgelopen jaren is er wereldwijd een hernieuwde aandacht voor immaterieel erfgoed. Dit omvat tradities, rituelen, ambachten en andere vormen van cultureel erfgoed die vaak niet tastbaar zijn, maar wel diep verankerd in de identiteit van gemeenschappen.

Cultuureducatie speelt een belangrijke rol in het bewaren en doorgeven van dit erfgoed aan jongere generaties. Kinderen en jongeren kunnen leren over het belang van immaterieel erfgoed, niet alleen als iets dat bewaard moet worden, maar ook als iets dat kan evolueren en zich verder kan ontwikkelen in een moderne context. Erfgoedparticipatie stimuleert kinderen om actief betrokken te raken bij het behouden en herinterpreteren van deze tradities.

Kunst en gezondheid

Er is steeds meer bekend over de kracht, de effectiviteit en de maatschappelijke waarde (Social Return On Investment Kunst in de langdurige zorg) van kunst als instrument om de levenskwaliteit van ouderen of mensen met een kwetsbaarheid te verhogen.

Uit onderzoek naar de Social Return on Investment (SROI) van kunstprojecten zoals Kunst door de Brievenbus (project opgezet in Bronckhorst) blijkt dat de maatschappelijke waarde aanzienlijk is. Volgens voorlopige resultaten van een onderzoek uitgevoerd door VitaValley, in opdracht van ZonMw en het Fonds Sluyterman van Loo / Lang Leve Kunst, levert elke geïnvesteerde euro in dit soort kunstprojecten voor ouderen bijna vier keer zoveel op. €1 investering → ± €4 maatschappelijke waarde

De opbrengsten zitten vooral in:

- Verbeterde kwaliteit van leven voor ouderen
- Kostenbesparing in zorg en welzijn
- Minder eenzaamheid en meer sociale verbinding
- Actieve inzet van vrijwilligers, wat ook bijdraagt aan gemeenschapszin

In de Achterhoek geven de programma's Lang Leve Kunst & Naoberschap (West-Achterhoek), Lang Leve Kunst Oost (Winterswijk, Oost-Gelre en Aalten) en Kreggel & Kwiek van Culturije i.s.m Fit-Art (Berkelland) en het ECAL hier samen invulling aan met sociaal-artistieke projecten aan de keukentafel of dichtbij huis.

Voor mensen van 55 jaar en ouder in Bronckhorst is er het programma Lang Leve Kunst & Naoberschap. Dit programma zorgt ervoor dat ouderen actief kunnen blijven met kunst. Ze kunnen meedoen aan creatieve activiteiten zoals schilderen, zingen of verhalen schrijven. Dit gebeurt vaak in kleine groepen, dicht bij huis.

In 2025 wordt een volgende stap gezet in de ontwikkeling van projecten kunst en welzijn. We willen kunst regionaal inzetten om de transformatie van zorg naar gezondheid te maken. Er is een aanvraag regiodeal in voorbereiding.

Toegankelijkheid, betaalbaarheid en kwaliteit van zorg & ondersteuning is hierbij leidend.

Inwoners, zorgmedewerkers, zorgorganisaties, gemeenten en verzekeraars moeten samenwerken aan optimale gezondheid en toekomstbestendige zorg. Uit verschillende onderzoeken is al gebleken dat kunst binnen preventie een rol speelt en kunst als preventiestrategie een bijdrage levert aan de uitdagingen binnen het zorglandschap (Whitepaper Arts in Health). Het inrichten van een duurzame infrastructuur voor kunst in de gezondheidszorg als preventiestrategie kan deze positieve effecten van kunst op positieve gezondheid borgen in een regionale aanpak. Bovendien kunnen kunst en cultuur een cruciale rol spelen om de transformatie van zorg naar gezondheid in gang zetten. Als Achterhoek kunnen we hierin vooroplopen, als iedereen investeert.

Dit is een goed voorbeeld van regionaal ontwikkelen, maar lokaal faciliteren, investeren en samenwerken. Dit past bij de aanpak van Bronckhorst gericht op preventie en gezien de stijgende zorgkosten is het voor Bronckhorst noodzaak om op deze ontwikkeling aan te haken.

Talentontwikkeling en de nadruk op persoonlijke groei

De nadruk op talentontwikkeling in de culturele sector is de afgelopen jaren sterker geworden. Waar kunst en cultuur traditioneel vaak als iets 'extra's' werden gezien in het onderwijs, groeit het besef dat creatieve vaardigheden essentieel zijn voor de algehele ontwikkeling van kinderen. Kunst en cultuur bieden kinderen de kans om zichzelf te uiten, samen te werken en hun eigen talenten te ontdekken. Dit proces bevordert niet alleen de persoonlijke groei, maar draagt ook bij aan het ontwikkelen van belangrijke vaardigheden zoals probleemoplossend denken, zelfdiscipline en het vermogen om te reflecteren.

Digitalisering en technologische innovaties

Voor een gemeente met relatief veel landelijk gebied en een kleinere bevolkingsdichtheid kan digitalisering een manier zijn om culturele activiteiten en educatie toegankelijker te maken. Online platforms voor cultuurparticipatie kunnen bijvoorbeeld het mogelijk maken voor inwoners van afgelegen dorpen om deel te nemen aan kunstprojecten of culturele workshops die anders fysiek moeilijk bereikbaar zouden zijn. Dit biedt kansen voor zowel het behoud van cultureel erfgoed als voor de ontwikkeling van nieuw talent in de regio. Er zijn echter ook uitdagingen. De snelheid van digitalisering kan voor sommige inwoners een drempel vormen, bijvoorbeeld voor ouderen of mensen zonder toegang tot de juiste technologie. Daarom blijft het belangrijk dat de gemeente naast digitale initiatieven ook fysieke ontmoetingsplaatsen voor cultuur en erfgoed onderhoudt, zodat iedereen mee kan blijven doen, ongeacht digitale vaardigheden of middelen.

gemeente Bronckhorst

